

Ekonomisk kommentar

Prisändringar på varor och tjänster under höginflationsperioden: insikter från mikrodata

Mathias Klein

Emanuel Skeppås

Oskar Tysklind

NR 15 2024, 25 september

Prisförändringar på varor och tjänster under höginflationsperioden: insikter från mikrodata

---

I en tidigare ekonomisk kommentar visade vi att variationen i den aggregerade inflationen samvarierar med hur ofta, snarare än hur mycket, priser förändras. Vi noterade att i takt med att inflationen har fallit, har företagen börjat ändra sina priser mer sällan. Detta indikerar att prissättningsbeteendet nu är mer i linje med hur det såg ut före perioden med hög inflation. I denna ekonomiska kommentar går vi ett steg längre och gör samma analys för olika delindex.¹ Slutsatsen är att när det gäller hur ofta priserna förändras så har prissättningsbeteendet för varor och livsmedel varit likt det vi sett för totalen, medan utvecklingen sett annorlunda ut för tjänstepriserna. För tjänstepriserna är prisökningstakten fortfarande relativt hög, och företagen ändrar fortfarande sina priser oftare än vanligt.

Författare: Mathias Klein, Emanuel Skeppås och Oskar Tysklind, verksamma vid Forskningsenheten vid Avdelningen för penningpolitik²

Uppdelning i delindex ger nya insikter

Företagens prissättningsbeteende har hamnat i fokus under de senaste åren med hög inflation. I en tidigare ekonomisk kommentar visade vi att variationen i inflation har samvarierat med hur ofta, snarare än hur mycket, priser förändrats från 2011 och framåt.³ På aggregerad nivå tycks företagens prissättningsbeteende ha normaliserats när det gäller hur ofta priserna förändrats. Det här i takt med att inflationen har kommit ner till mer normala nivåer.

I denna ekonomiska kommentar går vi ett steg längre och analyserar om prissättningsbeteendet skiljer sig mellan olika delindex. Prissättningsbeteendet mäts här som det relativa förhållandet mellan hur ofta priserna höjs och sänks, samt skillnaden i hur mycket priserna höjs och sänks.⁴

---

¹ Ekonomiska kommentarer är korta analyser om relevanta frågor för Riksbanken. Den kan författas av både enskilda direktionsledamöter och medarbetare på Riksbanken. Medarbetares kommentarer godkänns av avdelningschef medan direktionsledamöterna själva ansvarar för innehållet i sina kommentarer.

² Särskilt tack till Jesper Johansson för värdefullt bidrag och tack till Vesna Corbo och Jens Iversen för värdefulla synpunkter.

³ Se Klein m.fl. (2024)

⁴ Motivet till detta diskuteras i Klein m.fl (2024), och det hänger bland annat samman med att den relativa utvecklingen mellan höjningar och sänkningar påverkas i mindre utsträckning av olika metodförändringar.

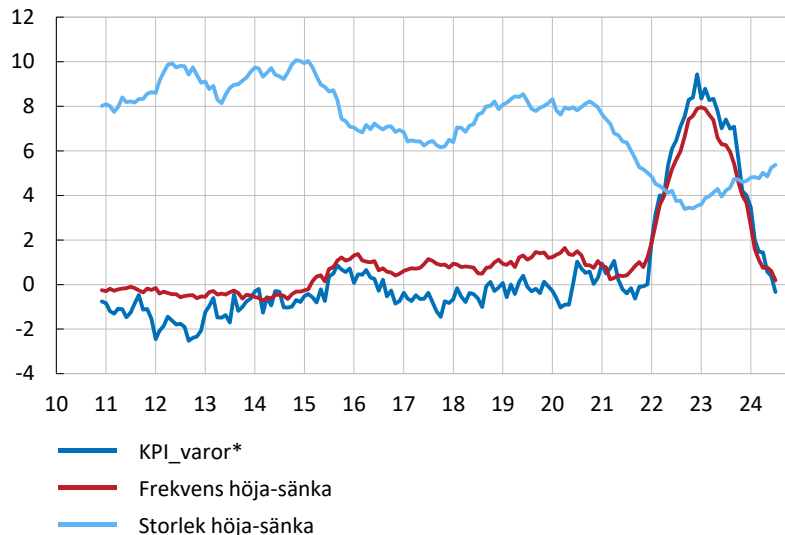
Varu- och livsmedelspriser förändras oftare när prisökningstakten är hög

Om vi först tittar närmare på varupriserna, ser vi att prisutvecklingen för dem väldigt väl följer den relativa prisändringsfrekvensen (se diagram 1).⁵ Den relativa prisändringsfrekvensen är beräknad som andelen prishöjningar minus andelen prissänkningar, liksom i Klein m.fl. (2024).

Även för förändringen i livsmedelspriserna är sambandet mellan den relativa prisändringsfrekvensen och prisökningstakten tydligt (se diagram 2). Det relativa förhållandet mellan storleken på prishöjningar och sänkningar varierar samtidigt väldigt lite över perioden.⁶

Diagram 1. Prisförändringstakt i varor samt relativ prisförändringsfrekvens och prisförändringstorlek

Årlig procentuell förändring respektive procent

Anm. Indexet för KPI_varor* är en sammanvägning av de delindex i KPI som klassificerats som varor. De produktgrupper som inte finns med i mikrodatamaterialet har exkluderats. Den relativa frekvensen och storleken på prisförändringarna uttrycks som 12 månaders glidande medelvärde. Det här för att matcha frekvensen i den årliga procentuella förändringen.

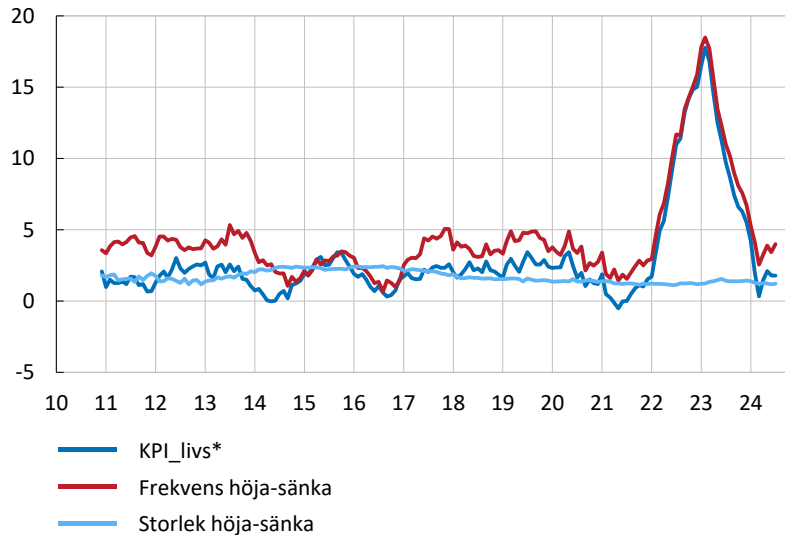
Källa: Riksbanken och SCB

⁵ Se Klein m.fl. (2024) för en beskrivning av mikrodatan.

⁶ En minskning av storleken på prisförändringar skedde under 2021. Detta skedde dock samtidigt som SCB gjorde om vissa delar av varuprisundersökningarna. Man gick över till att samla in priser via kassaregisterdata, från att tidigare ha samlat in priserna manuellt i butik. Rörelsen under 2021 bör därför inte övertolkas, då den kan bero på nya beräkningsmetoder.

Diagram 2. Prisförändringstakt i livsmedel samt relativ prisförändringsfrekvens och prisförändringstorlek

Årlig procentuell förändring respektive procent

Anm. Indexet för KPI_livs* är en sammanvägning av de delindex i KPI som klassificerats som livsmedel. De produktgrupper som inte finns med i mikrodatamaterialet har exkluderats. Den relativa frekvensen och storleken på prisförändringarna uttrycks som 12 månaders glidande medelvärde. Det här för att matcha frekvensen i den årliga procentuella förändringen.

Källa: Riksbanken och SCB

Svagare samband mellan prisökningstakt och hur ofta priser förändras bland tjänstepriserna

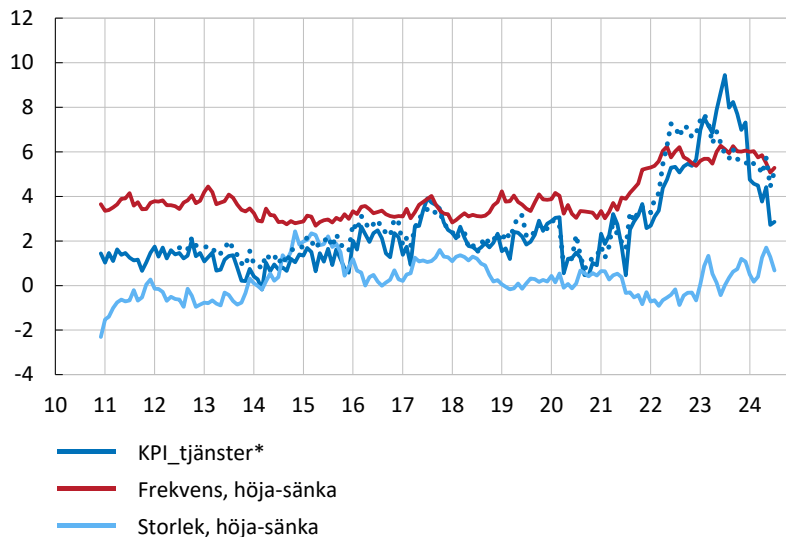
För tjänstepriserna ser sambanden dock annorlunda ut. Det finns ett visst samband mellan den relativa prisändringsfrekvensen och den totala prisutvecklingen men sambandet är svagare än för varu- och livsmedelspriserna (se diagram 3). Samtidigt tycks den relativa prisändringsstorleken i tjänstepriserna röra sig något mer än för övriga priser. Det finns flera tänkbara förklaringar till varför data för tjänstepriserna ser ut på detta sätt.

För det första har aggregatet för tjänstepriserna de senaste åren i betydligt större utsträckning påverkats av vikeffekter, än vad som är fallet för övriga aggregat. Orsaken till det är framförallt det stora skifte som skedde i hushållens konsumtionsmönster under och efter pandemin. Detta har påverkat index för tjänstepriser mycket under de senaste åren. Exempelvis var den snabba uppgången i ökningstakten i tjänstepriserna under mitten av 2023 till stor del en följd av vikeffekter och inte prisrörelser. På samma sätt förstärker vikeffekter nedväxlingen i ökningstakten i tjänstepriserna i år. Om man försöker rensa för dessa effekter, och istället räknar ut ett mått med fasta

vikter, så får man istället den prickade blå linjen i diagram 3 där dynamiken är mer lik den relativa prisfrekvensen.⁷

Diagram 3. Prisförändringstakt i tjänster samt relativ prisförändringsfrekvens och prisförändringstorlek

Årlig procentuell förändring respektive procent

Anm. Indexet för KPI_tjänster* är en sammanvägning av de delindex i KPI som klassificerats som tjänster. De produktgrupper som inte finns med i mikrodatamaterialet exkluderas. Den prickade linjen är ett index beräknat med fasta vikter under hela perioden. Den relativa frekvensen och storleken på prisförändringarna uttrycks som 12 månaders glidande medelvärde. Det här för att matcha frekvensen i den årliga procentuella förändringen.

Källa: Riksbanken och SCB

En annan faktor är troligen att tjänstepriser har ett relativt stort inslag av priser som oftast bara ändras en gång per år. Här finns till exempel administrativt prissatta taxor såsom renhållning, sjukvård och kollektivtrafikavgifter. För dessa är möjligheten att ändra priserna oftare mer begränsad.

Företagen ändrar priserna oftare när inflationen är hög

I den här ekonomiska kommentaren har vi byggt vidare på en tidigare studie om hur företagen sätter priserna. Resultaten i den tidigare studien visade att det är hur ofta, och inte hur mycket, som priserna ändras som samvarierar med inflationstakten. Detta var särskilt tydligt under åren 2022 och 2023 när inflationen var hög. Då ökade företagen sina priser betydligt oftare än vad de gjort tidigare, samtidigt som den genomsnittliga storleken på prisförändringarna inte förändrades särskilt mycket. I takt med att inflationen har fallit, har företagen börjat ändra sina priser mer sällan. Detta indikerar att prissättningsbeteendet nu är mer i linje med hur det såg ut före perioden med hög inflation.

⁷ Indexet med fasta vikter beräknas genom att delindexen viktas med vikterna från 2023 över hela perioden.

Resultaten i denna studie visar att det för varu- och livsmedelspriser finns ett tydligt samband mellan hur ofta priserna förändras och hur hög prisökningstakten är. För dessa undergrupper har denna aspekt av prissättningsbeteendet normaliserats. För tjänstepriserna ser det dock lite annorlunda ut. För tjänstepriserna är prisökningstakten fortfarande relativt hög samtidigt som företagen fortfarande ändrar sina priser oftare än vanligt.

Referenser

M. Klein, K Strömberg och O. Tysklind (2024), "Inflationsdynamiken under höginflationsperioden: insikter från mikrodata", Ekonomiska kommentarer nr 14, Sveriges riksbank

SVERIGES RIKSBANK

Tel 08 - 787 00 00

registratorn@riksbank.se

www.riksbank.se

PRODUKTION SVERIGES RIKSBANK)